

Rozhovor k projektu Princezna Julie

"Šikana ve školách sílí. Další liberecké tragédii musíme zabránit, agresori nesmí dostat šanci"

"Stále se v myšlenkách zabývám tragickou událostí z roku 2015, smrtí Julie Moravcové. Má to i spojitost s tím, že moje starší dcera byla ve stejné době, kdy Julie spáchala sebevraždu, ve stejném věku. Julie si vzala život vlastně relativně nedaleko našeho domu, každý den tam jezdíme do školy. Je to pro mě pořád bolestné téma," vysvětluje primátorův náměstek Ivan Langr, proč se navzdory odporu části odborníků zanořil do projektu, který má násilí z libereckých škol vyhnat.

Jak velký je na libereckých školách šikana problém?

Těžká otázka, úplně přesná exaktní data nemáme. Vycházet můžeme z obecnějších čísel České školní inspekce, která tvrdí, že šikana má rostoucí trend. Nejaktuálnější čísla hovoří o tom, že minimálně na 38% českých škol šikana existuje. Inspekce ovšem dodává, že data mohou být ovlivněna snahou škol se k šikaně nepřiznávat. Z různých důvodů, například, aby neztratily image, aby se pro rodiče nestaly méně atraktivními. Což je samozřejmě naprosto špatný postup. Přínosnější jsou pro mě školy, které šikanu přiznají a efektivně ji řeší, než ty, které tvrdí, že se u nich nic takového neděje. Abych se vrátil k vaší otázce, z mého pohledu je šikana na školách daleko rozšířenější, než ukazují data.

Jaké jsou nejčastější formy šikany?

Vlastně všechny představitelné. Fyzická, kterou беру jako už opravdu ostrou formu a kterou můžeme po právu označovat jako násilí. V datech školní inspekce tuto formu šikany přiznává 34% škol. Existují ale i skrytější formy šikany, jako je například kyberšikana, již přiznává 25% škol, nebo útoky na psychiku dítěte spojené s nadáváním, vydíráním, ostouzením, což se možná někomu může zdát jako nesmírná legrace, ale jsou děti, které to se svou citlivostí snášejí velmi špatně. Šikana, nebo jeden z jejích rizikových příznaků, je ale i vylučování jedince z kolektivu ostatních třeba jen proto, že je jiný, že úplně nezapadá do hlavního proudu třídy.

Zmizelo Desatero, bohužel

Říkal jste, že šikana má stoupající tendenci. Hraje v tom roli právě relativně nová kyberšikana?

Určitě, sociální sítě nabízejí anonymitu, nebo jednoduchou změnu identity, to je mor. Všechno to ale má základ v tom, že řada dětí nemá stanovenou etickou hranici, kam až mohou zajít. Narodí se do jakéhosi přirozeného stavu, kdy je člověk člověku vlkem a kdy neznají etické korektivy, a je na dospělých, aby jim je nastavili výchovou a vzděláváním. Kdysi v tomto směru dobře fungovalo Desatero, byť ne absolutně. Komunismus to v nás ale zničil a udržoval nás uměle v napětí a pořádku strachem. S nástupem devadesátých let přišla nová doba, dravá, ekonomická, bez etických mantinelů, potýkáme se s tím dodnes. To je hlavní problém. Děti nevědí, co je správné a co ne. A my dospělí se v nich to správné povědomí mnohdy ani nesnažíme vyvolat.

Takže my jako rodiče selháváme.

Ano, někteří rodiče nepochybně selhávají, jiní ne. Podobně je to u učitelů. Nelze ale generalizovat.

Měli bychom tedy více vysvětlovat, co je správné, a co už nikoliv?

Ano. Ve školách utrácíme statisíce za programy primární prevence, které by měly řešit všechny rizikové jevy. Nejen šikanu, ale i další problémy, například návykové látky, kultivovat klima mezi spolužáky. Z mého pohledu jsou tyto programy sice velmi dobré, ale fungují jen jako jednotlivina, mnohdy se s nimi ve školách už dál kontextově, systémově nepracuje. Vydává se na ně více a více peněz, přesto míra šikany roste. V systému tedy existuje nějaký problém. Ani budoucí učitelé se na fakultách neučí, jak s rizikovými jevy pracovat.

Šikana přichází se základní školou

V jak raném věku se šikana prvně objevuje?

Nepochybně už od vstupu na základní školu. Od první třídy může jít o naprosto běžný jev.

Do problematiky šikany jste relativně nedávno vstoupil s rozsáhlým projektem Princezna Julie, který zahrnuje besedy s dětmi, divadelní představení, proškolení učitelů či předávání informací školákům přes sociální sítě. Zaměřený je právě na prevenci šikany, kyberšikany a dětského násilí v základních školách. Cílem je osvěta i pomoc obětem. Zrálo ve vás to téma delší dobu, nebo jste jednal na základě konkrétního impulsu?

Obojí. Stále se v myšlenkách zabývám tragickou událostí z roku 2015, smrtí Julie Moravcové. Má to i spojitost s tím, že moje starší dcera byla ve stejné době, kdy Julie spáchala sebevraždu, ve

stejném věku. Julie si vzala život vlastně relativně nedaleko našeho domu, každý den tam jezdíme do školy. Je to pro mě pořád bolestné téma. Současně v mém rozhodnutí hrál roli rostoucí trend šikany. A k tomu navíc poznání z některých libereckých škol, že se s šikanou nechtějí nebo neumějí vyrovnat. Vše to vedlo ke spuštění zastřešujícího projektu, který by měl na školy více tlačit, a nebojím se to slovo použít, aby se šikaně věnovaly, aby ji veřejně přiznávaly. Protože ten, kdo se šikanou umí bojovat, se nemusí bát o svou pověst, ba naopak. Důležité také je, aby školy a pedagogové šikanu nebagatelizovali.

Riziková šestá třída

Co všechno obsahuje váš projekt proti šikaně?

Je velmi široký a naplněný aktivitami, které jsou jiné, než současná primární prevence, jež se soustředí na dětské kolektivy. Chceme pracovat i s dospělými ve školách. U nich musí boj se šikanou začínat. Zásadní aktivity jsou odborně zaštitěné a zahrnují například seminář pro metodiky prevence, což jsou lidé, kteří na základních školách zodpovídají za plán primární prevence, za jeho aktualizování a uskutečňování. Pro mě jsou to v tomto ohledu nejdůležitější osoby ve škole. Metodiky prevence chceme naučit řešit šikanu efektivně. Měl by vzniknout katalog rizik, tedy velmi jednoduchý scénář nejzákladnějších poznatků, červených vlaječek, chcete-li, kde každý třídní učitel a každý metodik prevence velmi rychle pozná, zda už se jedná o šikanu, nebo nikoliv. Rádi bychom, aby byl katalog v každé liberecké škole. Jde ale také o školení učitelů šestých tříd, což je nejrizikovější třída. Jde o přechod z prvního stupně na druhý, mění se učitelé, zároveň se třídy musejí potýkat s odlivem dětí na víceletá gymnázia. Mění se struktura kolektivu, děti postupně dospívají. Třetím pilířem je workshop pro ředitele škol, kde se kolegové dozvědí, co všechno mohou dělat, když už se v jejich škole šikana objeví. Jaké mají možnosti. S kým o tom mohou jednat na České školní inspekci, s kým jednat u kurátorů, s kým na policii, s kým na státním zastupitelství. Jde o sumář příkladů dobré praxe, aby se i ředitelé měli čeho chytit a dokázali jednat rychle, to je klíčové. Tyto tři základní aktivity doplňuje věnec dalších, opět neobvyklých. Máme divadelní představení, měli jsme a znovu doufám budeme mít velmi důležité debaty se žákovskými parlamenty. Během nich se i my dozvídáme, zda děti vůbec vědí, na koho se případně obrátit, když mají podezření na nevhodné chování, jestli třeba znají základní telefonní

čísla. A věřte mi, že je neznají dobře. Jejich povědomí o tom co dělat, je opravdu velmi mělké. Zjišťujeme, co by dělaly v okamžiku, kdyby se se šikanou setkaly. Objevují se odpovědi: Já bych mu to oplatil. Což svědčí o tom, že se s dětmi v této problematice velmi špatně pracuje. To není cesta.

Existuje typ školáka, který je víc ohrožen šikanou. Platí skutečně známé klišé, že jde o brýlatého introvertního jedničkáře?

Primárně se jedná o děti, které se nějak liší od zbytku kolektivu. Pod slovem liší si můžeme představit vlastně cokoliv. Může jít o povahu, o zájmy, o vzhled, o odlišný sociální status. Kdo nezapadá do schématu okolního kolektivu, je v něčem jiný, odlišný. Přitom to samo o sobě neznamena vůbec nic, nedělá to někoho lepším či horším. A to musíme dětem stále zdůrazňovat. Ale to ostatně platí o celé společnosti, ne jen v třídních kolektivech.

Byl jste také učitelem. Lze očekávat námitky, že kantoři jsou už dnes tak přetížení, že nemají čas ani mentální kapacitu sledovat ony drobné, potenciálně nebezpečné pohyby v kolektivu.

Nezpochybňuji, že toho mají učitelé moc. A papírově ještě více ředitelé škol. Pak jde ale o nastavení priorit.

Nesouhlas s Princeznou Julií

Kvůli vašemu projektu sepsala skupina odborníků nesouhlasný otevřený dopis. Kromě dalších věcí jim vadí název - Princezna Julie.

Jde zkrátka o odlišný pohled na věc. O odlišnou pozici, z jaké se na ten název dívat. Nezpochybňuji jejich názor odborný, ale rád bych, aby oni akceptovali můj názor lidský. Protože o to jde. Já tady reflektuji mimořádně tragickou událost z roku 2015, myslím si, že Juliinu smrt nelze ignorovat. Sám si neumím vůbec představit, že bych se dostal do pozice Juliiny maminky, a chci dělat všechno proto, aby se podobné neštěstí už nikdy neopakovalo. A k tomu mi sousloví Princezna Julie slouží jako velmi silné symbolické memento.

Komunikoval jste s maminkou Julie Moravcové?

Samozřejmě. Bez svolení maminky bychom do toho názvu nikdy nešli. S paní Moravcovou jsem v občasném kontaktu, vím, v jak nepříjemném stavu se dlouhodobě nachází. Což se teď ještě vystupňovalo faktem, že se nacházíme v období výročí Juliiny smrti. I proto si myslím, že ten otevřený dopis od lidí, kteří se zabývají lidskou duší, nemohl přijít v nevhodnější dobu. Je mi to líto, kvůli ní.

Signatářům dopisu vadí i chystané divadelní představení O vílách a králi draků.

Mě hodně udivila snaha zostouzet dopředu divadelní dílo, které zatím nikdo neviděl. Vadí mi i postoj pedagogicko psychologické poradny, která rozeslala e-mail do všech škol v okrese s tím, že představení není povinné. Tady poradna bohužel překročila míru toho, co má v popisu práce. Přitom jsem přesvědčený, že to bude velmi dobré představení. Divadlo má už od antiky hlavní úkol, totiž reflektovat zásadní společenské události, a tak je tomu i v tomto případě. Divadlo je svobodmilovné, nemůže mít žádné bariéry, není viníkem ničeho. Uměleckou formou podává určitý problém a snaží se na něj reagovat. O vílách a králi draků je pohádka, která se odehrává ve dvou světech. V lidském a ve fantazijním. Fantazijní svět reaguje na nepravosti, které se dějí v lidském světě, ať už je to šikana, ať už je to násilí nebo předsudky. A protože je to pohádka, tak končí dobře. V představení hrají se souhlasem rodičů dětští herci a jsem naprosto přesvědčen, že není nebezpečím pro nikoho. Dva měsíce dopředu byla vyprodaná premiéra, velmi se na ni těším. Ale jak říká jeden můj kolega, nikde jinde nebude představení problém, ale v Liberci možná ano, protože se s Juliinou tragédií dosud nevyrovnal.

Liberec se s tragédií dodnes nevyrovnal Jak to myslíte?

Mám pocit, že v Liberci čtvrtým rokem žije legenda o Julii Moravcové jako o člověku psychicky nemocném, který se zbavil života právě a jedině z tohoto důvodu. Dokonce jsem slyšel verzi, že se sebevraždou a jejími následky účelově počítala v rámci předem připraveného scénáře. Podle mě ten příběh v tomto kontextu není správný, nebo minimálně zcela správný. Jakkoli jsem se nechtěl a nechci vracet do období před Juliinou smrtí, myslím si, že pro všeobecnou katarzi je nutné alespoň něco říci. Nejsem tu teď od toho, abych někoho obviňoval, nebo dokonce soudil, takže řeknu jen tolik: pokud si položíím otázky, zda se na dané škole projevilo cosi, co lze nazvat šikanou, a zda ji škola vždycky řešila tak, jak měla, musím na ně se svou interpretací některých dokumentů, které mám k dispozici, jednoduše odpovědět ano a ne. Jinak řečeno, rád bych, abychom konečně veřejně připustili, že šikana v tragédii Julie Moravcové sehrála minimálně v nějaké míře svou roli. A že bychom měli i směrem k paní Moravcové vyjádřit určitou lítost, protože to mi v celé věci od začátku chybí. Myslím, že by to možná ocenila, a že

by jí to pomohlo alespoň částečně v sobě cosi uzavřít. A myslím si to i sám k sobě, protože tu věc jsem nesprávně vyhodnotil, nebo možná až příliš váhal. V roce 2015 jsem ještě neměl dost podkladů. Ale před dvěma lety, když paní Moravcová vstoupila s Juliiným příběhem do médií, jsem je už nepochybně měl. Možná že Princezna Julie je něco, čím se to všechno snažím aspoň dílčím způsobem dohnat.

Co by byl pro vás uspokojivý závěr vaší kampaně?

Aby se o šikaně veřejně mluvilo, nesmí to být tabu. Měli bychom do debaty připustit i rodiče, kteří zkrátka mají právo vědět, jakým způsobem mají školy nastaveny programy primární prevence. Druhá věc je dopad do škol. Tedy tlačit je k tomu, že je šikana věc zásadní a že se nesmí podceňovat, že by měly pracovat s třídami dlouhodobě, systémově. V okamžiku, kdy se šikana vyjeví jako skutečný reálný problém, chopit se ho s největší možnou vervou a řešit ho maximálně efektivně, abychom získali co nejvíc příkladů dobré praxe, předávali si je vzájemně mezi školami. Zkrátka, aby agresori neměli šanci. Největším úkolem je ale motivovat skupinu dětí, které říkám potenciální rytíři. Což je dnešní šedá zóna, nemá svědci, kteří třeba mohou velmi senzitivně vnímat, že ve školním kolektivu k čemusi dochází, vidí projevy šikany, ale nejsou s tím schopni nic udělat, anebo s tím nic dělat nechtějí, jsou lhostejní. To v nich musíme změnit.

Liberecké zprávy, 29/4/2019

[přímý odkaz na rozhovor](#)